

Epoka odkryć

WSTĘP DO RENESANSU

Renesans

- **Odrodzenie (Renesans), okres w historii sztuki i kultury europejskiej rozciągający się od XIV wieku do XVI wieku.**
- **Odrodzenie miało swój początek we Włoszech.**
- **Wszystko zaczęło się od konkursu na najlepszy projekt ozdobienia drzwi brązowych we Florencji.**

Katedra we Florencji

Nazwa renesans – odrodzenie kultury antycznej i zainteresowań człowiekiem.

- pochodzi z języka francuskiego
- fr. *renaissance* – ‘odrodzenie’
- wprowadzona przez francuskich encyklopedystów oświeceniowych (XVIII w.)
- upowszechniona przez Jackoba Burckhardta (*Kultura odrodzenia we Włoszech*, 1860)

„CZŁOWIEKIEM JESTEM I NIC,
CO LUDZKIE, NIE JEST MI
OBCE”

Terencjusz

Dla uczonych i artystów odrodzenia najważniejszy był człowiek i jego życie doczesne. Utrwaliło się przekonanie, że człowiek potrafi panować nad światem, w którym żyje oraz, że zdolności umysłu można wykorzystać do budowy lepszego i doskonalszego świata.

Początek renesansu

- **1450** – pierwszy zwiastun nowego: wynalazek Gutenberga – druk!
- **1453** – zdobycie Konstantynopola przez Turków – przypieczętowanie upadku Cesarstwa Bizantyńskiego
- **1492** – odkrycie Ameryki przez Krzysztofa Kolumba

Wydarzenia historyczne kształtujące renesans	Główne idee i postawy człowieka renesansu
<p>1453 r. – zdobycie Konstantynopola przez Turków (Bizancjum); migracja uczonych bizantyjskich do Włoch i udostępnienie Europejczykom dorobku kulturowego starożytnych Greków i Rzymian; bogacenie się miast włoski;</p>	<p>- klasycyzm- uznanie kultury antycznej za wzór doskonałości i twórcze jej naśladowanie, przenoszenie antycznych dokonań na grunt języków narodowych (hasło <i>imitatio antiquorum</i>): przetwarzanie gatunków, motywów, posługiwanie się kostiumem antycznym, aby mówić o współczesności.</p> <p>- antropocentryzm – światopogląd stawiający człowieka w centrum świata oraz ludzkich zainteresowań i uznający go za najdoskonalszą istotę we wszechświecie;</p> <p>- humanizm (łac. humanus – ludzki, humanitas – człowieczeństwo) – prąd umysłowy renesansu: 1. Nauki i metody służące poszerzaniu wiedzy o człowieku i jego dorobku (studia nad starożytną filozofią, literaturą i językami – greka, łacina i hebrajski najlepiej wyrażającymi prawdę o człowieku); 2. Uznanie człowieka i jego potrzeb za wartość najwyższą i dążenie do wszechstronnego rozwoju jednostki o wielkich możliwościach twórczych, zdolnej formować samą siebie i zmieniać świat. Wzorzec to „<i>vir bonus et civis</i>” – człowiek prawy i obywatel łączący realizację własnych ambicji ze służbą społeczną, aktywność życiową z kontemplacją, rozwijający się wszechstronnie dla wspólnego dobra (tzw. człowiek renesansu); hasło: „Człowiekiem jestem i nic co ludzkie nie jest mi obce” – Terencjusz;</p> <p>- eklektycyzm kulturowy – łączenie różnych tradycji, myśli i filozofii chrześcijańskich, antycznych i judajskich.</p>

Koniec epidemii dżumy	- radość życia, zainteresowanie doczesnością, afirmacja piękna ciała
Wielkie odkrycia geograficzne – 1492 odkrycie Ameryki	- optymizm poznawczy, przekonanie o doskonałości świata i jego harmonii
1543 - odkrycie Kopernika	- heliocentryzm - człowiek częścią natury, która rządzi się mądrymi prawami, tworząc kosmiczny ład.
1517 – wystąpienie Marcina Lutra – 95 tez przeciwko odpustom na drzwiach kościoła w Wittenberdze.	- reformacja – ruch religijny o podłożu społeczno-politycznym dążący do wprowadzenia reform w kościele katolickim w zakresie doktryny, kultu, organizacji i obyczaju. Rozłam w kościele, wyznania innowiercze: luteranizm, kalwinizm, arianizm, anglikanizm.
Rozpad jedności europejskiej spowodowany osłabieniem władzy papieskiej i cesarskiej; tworzenie się nowych państw	- patriotyzm – świadomość narodowa, odkrycie przez jednostkę przynależności do konkretnego narodu, zainteresowanie sprawami państwa i tworzenie kultur narodowych - odejście od tematyki wyłącznie religijnej na rzecz zainteresowania życiem codziennym
Wzmocnienie pozycji mieszczaństwa głównie włoskiego	- mecenat kulturowy bogatych rodów mieszczańskich - kult sławy artysty
1453 – wynalezienie druku przez Gutenberga	- rozwój drukarstwa - łatwiejszy dostęp do książek, kult wiedzy, rozwój literatury

Odkrycia geograficzne

- uświadomienie sobie istnienia innych terytoriów i cywilizacji poza Starym Kontynentem
- zmiany gospodarcze – ożywienie handlu sprzyjającego rozwojowi urbanizacji
- Nowy Świat źródłem taniej siły roboczej, metali szlachetnych i innych surowców
- podniesienie poziomu życia w Europie
- rozwój nauki (dowodzenie kulistości Ziemi, poznanie nowych gatunków roślin i zwierząt, opracowanie dokładniejszych map)
- postęp w technice żeglugi morskiej (konstruowanie przyrządów nawigacyjnych, pojawienie się nowych rodzajów statków)

Wynalezienie druku

- przyspieszenie obiegu informacji i rozprzestrzeniania się myśli ludzkiej
- książka – towarem dostępniejszym i tańszym
- Biblia – pierwsze dzieło wydane przez Gutenberga

Reformacja

- ruch religijny i społeczny XVI w. będący odpowiedzią na kryzys w Kościele katolickim
- symboliczny początek ruchu: wystąpienie Marcina Lutra – ogłoszenie w Wittenberdze 95 tez
- postulaty reformatorów: zniesienie celibatu księży, podporządkowanie papieża soborowi, likwidacja płatnych odpustów, rezygnacja duchownych z posiadanego majątku
- zanegowanie dogmatów religijnych: nieomylności papieża i sakramentu spowiedzi
- Biblia – jedynym źródłem objawienia

Pojęcia określające epokę - skrót

- **Humanizm**- prąd filozoficzny kierujący uwagę myśli ludzkiej na osobę i sprawy człowieka.
- **Antropocentryzm**- poglądy stawiające w centrum zainteresowania człowieka.
- **Reformacja**- wielki ruch religijny skierowany przeciw Kościołowi katolickiemu, w jego efekcie powstały nowe odłamy religijne, a także ruch kontrreformacji.
- **Irenizm**- postawa hołdująca zgodzie i pokojowi między ludźmi.
- **Harmonia**- renesansowe dążenie do umiaru i równowagi w życiu i postrzeganiu świata, w komponowaniu sztuki i w filozofii.
- **Mecenat**- zjawisko opieki możnych nad utalentowanymi i biednymi artystami.

Leonardo da Vinci

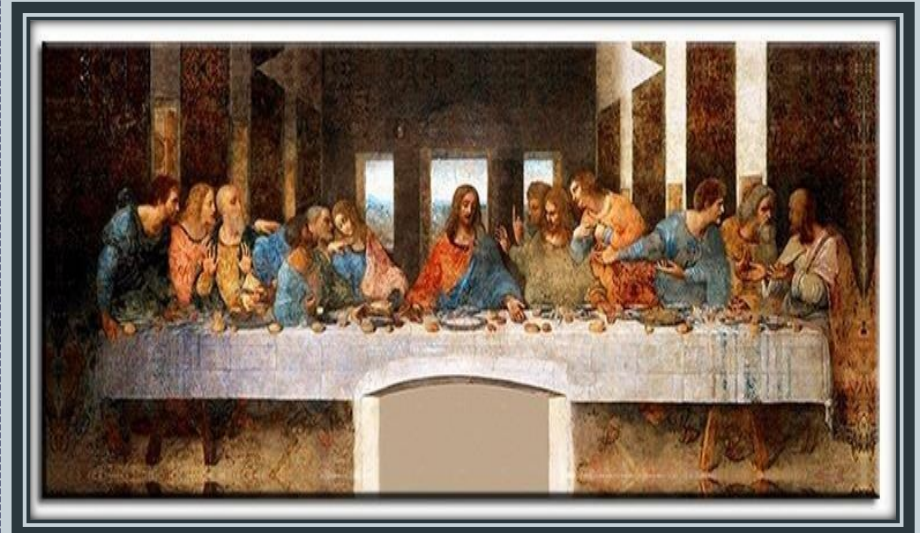
Włoski twórca renesansu w sensie dosłownym i metaforycznym, o czym świadczą jego wszechstronne zainteresowania i dokonania. Wybitny uczony, malarz, pisarz, rzeźbiarz, budowniczy i wynalazca. m.in. autor najbardziej znanego obrazu *Mona Lisa* oraz *Damy z gronostajem*, który to obraz znajduje się w kolekcji Muzeum Czartoryskich w Krakowie.

Dzieła Leonarda da Vinci

**Dama z łasiczką
(gronostajem)**

Ostatnia wieczerza

Michał Anioł Buonarrotti

Włoski rzeźbiarz,
architekt, malarz i poeta.
Słynny twórca posągów
Mojżesza i Dawida, Piety,
która znajduje się w
bazylice Świętego Piotra
w Rzymie. Wybitnym
dziełem Michała Anioła
są freski w Kaplicy
Sykstyńskiej w
Watykanie.

Rafael Santi

Włoski malarz, architekt;
twórca wizerunków
Matki Boskiej, które
zapamiętano na wieki
jako Madonny Rafaela

Erazm z Rotterdamu

Najwybitniejszy przedstawiciel renesansu w północnej Europie, pozostawił pisma satyryczne (*Pochwała głupoty*) i filozoficzne rozprawy (*Podręcznik Żołnierza Chrystusowego*).

Francesco Petrarca

Włoski dyplomata,
znawca kultury
antycznej, poeta, który w
swoich sonetach opiewał
miłość do Laury. Twórca
sonetu jako gatunku
literackiego.

Mikołaj Kopernik

Wszechstronnie wykształcony polski astronom, matematyk; interesował się również prawem kanonicznym, medycyną, ekonomią. Wydał dzieło *O obrotach sfer niebieskich*, w którym przedstawił system heliocentryczny: Ziemia obraca się wokół Słońca, nie Słońce wokół Ziemi. Nowe odkrycie nazwano przewrotem kopernikańskim.

Renesans – odrodzenie antyku

Dawna Grecja ujarzmiła swoich zwycięzców. Włochy wieku XVI, zdeptane przez „barbarzyńców”, narzuciły im swój smak, smak epoki starożytnej, ale zrewidowany, poprawiony, przetworzony, bo wzbogacony o całe doświadczenie wieków średnich. Renesans niewątpliwie w pewnym sensie odnalazł walory świata grecko-rzymskiego. Równocześnie jednak uświadomił sobie niemożliwą do przebycia przepaść, jaka go od nich dzieliła. Umieszczając „czasy ciemnoty” pomiędzy starożytnością a nowym wiekiem złotym, definitywnie odsunął w przeszłość, jako rzecz przestarzałą, kulturę, którą pragnął się inspirować, ale której nie mógł przywrócić do życia. Odrodzenie należy więc uważać za pewną świadomość historyczną. Świadomość ta była czymś nowym, była przejawem nowej mentalności. Przez piętnaście stuleci chrystianizm oddziaływał na historię europejską, więc mitologia mogła już być tylko albumem obrazów, zresztą niezwykle bogatym, i zbiorem alegorii. Bogowie opuścili świątynie. Jeżeli ruiny ukazują się w scenach *Narodzenia* – a dzieje się tak często – oznacza to, że Jezus przychodząc na świat, położył kres epoce pogańskiej.

Jean Delumeau, *Cywilizacja Odrodzenia*, Warszawa 1993, s. 112.

- a) Jakie są podobieństwa pomiędzy starożytną Grecją a XVI-wiecznymi Włochami?
- b) Czym XVI-wieczne elementy kultury wzorowanej na antyku różniły się od tych oryginalnych?
- c) Czym była mitologia dla ludzi renesansu